

ПІДГОТОВКА ПРОЄКТІВ З ПИТАНЬ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЯК СКЛADOVA ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Інна Поплавська,
доцент кафедри географії України і туризму
Владислав Мінський,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
освітньої програми «Середня освіта (Інформатика)»*

Проектно-наукова діяльність підкреслює значущість практичної спрямованості теоретико-методологічних напрацювань.

Підготовка студентами науково-дослідного проекту вимагає формування чіткого алгоритму роботи, що забезпечує дотримання певної етапності та структурованості дослідження. Проект повинен бути виконаний в рамках певної концепції, висувати гіпотези та бути спрямованим на їх підтвердження або спростування.

Н. Мезенцева та К. Мезенцев згрупували концепції та підходи, які використовуються в сучасній суспільній географії щодо оцінки феномену регіонального розвитку, в чотири групи:

- Полімасштабність розвитку та концепції регіоналізації простору;
- Нерівномірність розвитку та концепції поляризації простору;
- Комплексність розвитку та концепції кластерно-мережевої організації простору;
- Суб'єктивність сприйняття розвитку та концепції перцепції простору [2, с.9].

Їх опрацювання в свою чергу вимагає використання певних методологічних підходів.

Ці концепції вимагають використання певних методологічних підходів. Філософська методологія є основою філософського підходу при дослідженні регіонального розвитку. Основними принципами діалектики, застосованими в подібному дослідженні, є рух і розвиток, взаємозумовленість і взаємозв'язок, а також причинність.

Світоглядна роль категорій руху і розвитку сформувала історичний метод, який передбачає розгляд кожної географічної (територіальної) системи через етапи еволюції: виникнення, становлення, активне функціонування, переродження або перетворення. Причинно-наслідкові зв'язки, властиві цим категоріям, дозволяють зрозуміти, як наслідок може стати причиною.

Зв'язок трьох категорій: річ (сфера) – властивість – відносини, є основою розуміння принципів взаємозумовленості, взаємозв'язку та причетності. У суспільно-географічних дослідженнях просторові відносини є основними. Генетичний підхід, що розкриває походження об'єктів, базується на зв'язку явищ та речей у часі. Принцип причетності пояснює, чому поява, розвиток чи функціонування одних явищ обумовлені іншими, наприклад, соціально-економічні умови спричиняють певну політичну орієнтацію населення.

Критично важливо враховувати зв'язки, що є визначальними для розуміння різних систем (національних, регіональних, соціально-економічних, соціально-політичних та інших). Усі окреслені категорії слід розглядати в парному варіанті, що є основою діалектичного осмислення проблеми. Правильне розуміння парних категорій зміст і форма забезпечує розуміння впливу простору і часу на соціально-політичні процеси.

Для підготовки науково-дослідного проекту з проблем регіонального розвитку актуальним є метод математичного моделювання, що виріс з методу формалізації. Це відображається у діалектичному законі «переходу кількості в якість», коли зростання кількісних показників призводить до зміни суті явищ.

Визнання категорій одиничного, особливого і загального дозволяє вивчати закономірності розвитку і функціонування об'єктів через виявлення специфічного у відносинах між явищами та процесами. Це можливо лише при дослідженні конкретних об'єктів, які попередньо одинично виокремлені в просторі і часі.

Підготовка науково-дослідного проекту з проблем регіонального розвитку вимагає врахування принципу переходу від абстрактного до конкретного. Абстрактні визначення об'єднуються і синтезуються, що робить знання про об'єкти повнішим і конкретнішим.

Метод історизму є близьким до філософських методів, оскільки процес оцінки регіонального розвитку змінюється в часі і зумовлює певні риси на кожному історичному етапі. Історичний підхід дозволяє обґрунтовувати динаміку та тенденції соціально-економічного та соціально-політичного розвитку, розглядаючи явища і події як процеси у часі і просторі. Це дозволяє виявляти дію чинників у часі, представляючи об'єкт не як фіксований момент часу, а як фазу процесу з відомою передісторією та можливими варіантами розвитку.

Метод історизму також надає можливість наукового передбачення, виявлення закономірностей суспільного розвитку. Це вимагає значного фактологічного матеріалу, що дозволяє вивчати об'єкт у широкому історико-географічному контексті, розкривати механізми і закономірності історичного процесу.

Геокібернетичний зміст підготовки науково-дослідного проєкту з проблем регіонального розвитку передбачає вивчення не лише прямих, але й зворотних зв'язків між управлінськими та керованими системами.

Використання загальнонаукових методів є беззаперечним для розробки та підготовки науково-дослідного проєкту з проблем регіонального розвитку. Порівняльний метод дозволяє співставити адміністративно рівноцінні території, показуючи спільне у відмінному і відмінне у спільному. Порівняльно-історичний метод використовують для зрізів в межах сталих територіальних об'єктів у різні часові відтинки.

Метод логічного абстрагування у формі генералізації передбачає опущення несуттєвих об'єктів, явищ та процесів, залишаючи лише значущі властивості. Формалізація, як метод, дозволяє створювати знакові моделі об'єктів для узагальнення результатів, що включає карти, аналітичні таблиці та схеми.

Системний підхід, необхідний для підготовки науково-дослідного проєкту, передбачає цілісність, яка ґрунтується на окремих елементах, що мають певні властивості, відношення та числові величини. Цей підхід дозволяє фіксувати складність соціально-політичних процесів простору, об'єднуючи різновекторні складові в єдину систему.

Математичні методи дозволяють моделювати процеси та територіальні утворення, визначаючи їх властивості та відношення. Використання математичних методів вимагає систематичного підходу до обробки даних, розробки моделей і визначення залежностей і закономірностей.

Загальний принцип прямої залежності сили взаємодії від маси об'єктів і зворотної від відстані між ними, із застосуванням теорії фракталів, дозволяє пояснити відмінності вимірності різних видів географічного простору.

Таким чином, підготовка науково-дослідного проєкту з проблем регіонального розвитку вимагає врахування різних методологічних підходів та методів, що забезпечують комплексний підхід до вивчення та аналізу регіональних процесів.

Список використаних джерел

1. Кузишин А.В. Регіональний вимір соціально-політичних процесів: теорія, методологія та практика суспільно-географічного дослідження. Автореф. ... дисертація на здобуття наукового ступеня доктора географічних наук за спеціальністю 11.00.02 – економічна та соціальна географія. Тернопіль, 2021. 40 с.

2. Кузишин А.В. Методологічні підходи щодо підготовки науково-дослідного проєкту з проблем регіонального розвитку. Сучасні тенденції та шляхи вдосконалення практичної підготовки : Матеріали міжфакультетського навчально-методичного семінару. Тернопіль: Вектор, 2021. С. 3-9.

3. Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В. Науково-дослідницький практикум з суспільної географії: Навчально-методичне видання. К.: ДП «Прінт сервіс», 2014. 47 с.

4. Теорія і методологія географічної науки: методи просторового аналізу: Навчально-методичний посібник // К.А. Немець, Л.М. Немець. Харків.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 172 с.

5. Топчієв О.Г. Суспільно-географічне дослідження: методологія, методи, методики: Навчальний посібник. Одеса: Астропринт, 2005. 632 с.

6. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. Львів: Львівський національний університеті іменні Івана Фрака, 2001. 744 с.